

Organizacija za Evropsku Bezbednost i Saradnju

**ODELJENJE ZA LJUDSKA PRAVA, DECENTRALIZACIJU I ZAJEDNICE
Sekcija za Praćenje Pravnog Sistema**

Mesečni Izveštaj – Jul 2007

Neuspeh punomoćnika da pomognu ranjivim žrtvama zločina u krivičnim postupcima narušava domaći zakon

OEBS Misija na Kosovu (OEBS) je zabrinut da u nekoliko nadgledanih slučajeva punomoćnici nisu pružili pomoć ranjivim žrtvama zločina, što je po zakonu obavezno.

Privremeni zakon o krivičnom postupku Kosova (PZKPK)¹ zahteva pomoć punomoćnika² od trenutka pokretanja krivičnog postupka žrtvama zločina koje spadaju u ranjive grupe³, kao što su deca, žrtve polnog ili seksualnog nasilja, žrtve trgovine ljudima i žrtve koje su u porodičnom odnosu sa okrivljenim.⁴

Po kosovskom zakonu, punomoćnik ima dužnost da čuva prava oštećene strane, zaštititi njegov ili njen integritet tokom ispitivanja, i da podnosi i zastupa ih u imovinsko-pravnim zahtevima.⁵ Dalje, ukoliko oštećena strana ne angažuje punomoćnika, nadležna vlast koja vodi postupak će u predpretresnom postupku dodeliti punomoćnika po službenoj dužnosti o javnom trošku.⁶

Uprkos ovim jasnim pravnim obavezama, OEBS je nadgledao slučajeve gde nadležni organ nije dodelio punomoćnika žrtvi pripadniku ranjive grupe.

U krivičnom slučaju pred ( ) sudom u ( ) koji se bavio navodnom ( ),⁷ dana ( ) 2007. godine, oštećena strana je dala izjavu pred tužiocem bez prisustva punomoćnika ili advokata žrtve. Tužilac ih nije dodelio po službenoj dužnosti, kako zakon zahteva.⁸

U krivičnom slučaju pred Opštinskim sudom u ( ) koji se bavio navodnim( ),⁹ ni maloletna oštećena strana niti njen pravni predstavnik nisu angažovali punomoćnika da joj asistira tokom suđenja. Na prvom zasedanju dana ( ) godine, predsedavajući sudija nije dodelio punomoćnika po službenoj dužnosti. Po mišljenju pravnog zastupnika oštećene strane, nije joj trebalo zastupanje, jer je povređena strana "govorila istinu".

U slučaju koje je istraživalo ( ) Tužilaštvo koji se bavio navodnim zločinom nanošenja lakših telesnih povreda¹⁰ tokom porodičnog odnosa, 2-og oktobra 2006.

¹ Odredba UNMIK-a br. 2003/26, O Privremenom Zakonu o krivičnom postupku Kosova (PZKPK), 6. jul 2003. godine.

² Prema Članu 81(4) PZKPK, advokati žrtve iz Službe za pravno savetovanje žrtava pomažu oštećenima, uključujući , kada je moguće, i kao punomoćnici oštećenih. Služba je nedavno zamenjena Službom advokata žrtava i pravne pomoći.

³ Član 78 PZKPK takođe određuje opšti princip na osnovu kog 'organ nadležan za vođenje krivičnog postupka vodi računa u svim fazama krivičnog postupka o opravdanim potrebama oštećenih, posebno dece, starijih lica, lica sa mentalnim oboljenjem ili nesposobnošću, fizički bolesnih lica i žrtava seksualnog i polnog nasilja.' Ovaj član je inspirisan Deklaracijom Generalne Skupštine Ujedinjenih Nacija (UN) o Osnovnim Principima Pravde za Žrtve Zločina i Zloupotrebe Vlasti, prema kojoj "pristupačnost sudskih i administrativnih procedura potrebama žrtava treba da se omogući [...] pružanjem odgovarajuće pomoći žrtvama tokom čitavog postupka," Uredba Generalne Skupštine UN-a Br. 40/34, 29. novembar 1985. godine, paragraf 6.

⁴ Član 82(1) PZKPK

⁵ Član 81(3) PZKPK

⁶ Član 82(2) PZKPK

⁷ Član 139, Privremeni krivični zakon Kosova (PKZK), Uredba UNMIK-a br. 2003/25, O privremenom krivičnom Zakonu Kosova, 6. jul 2003. godine

⁸ Član 82(2) PZKPK

⁹ Član 195(1), PKZK

¹⁰ Član 153, PKZK

godine, tužilac je ispitivao ženu bez dodeljivanja punomoćnika po službenoj dužnosti.

Neuspeh nadležnih vlasti da dodele punomoćnika koji bi pomogao žrtvama u gorespomenutim primerima ne samo da krši primenljivi zakon,¹¹ već i ne skreće pažnju na pravi način na potrebu da se zaštite žrtve koje pripadaju ranjivim grupama.

U svetlu gorespomenutog, OEBS preporučuje sledeće:

- U slučajevima koji uključuju oštećene strane koje spadaju u ranjivu grupu, tužioc, sudije i drugi odgovarajući nadležni organi treba da dodele punomoćnika da im pomaže, kao što to zakon zahteva.
- Advokati žrtava iz Službe advokata žrtava i pravne pomoći treba proaktivno da pomažu i zaštite ranjive žrtve tokom krivičnog postupka.
- Kosovski Institut za Pravosuđe bi trebalo da organizuje zajedničku obuku za sve bitne učesnike u krivičnim postupcima (uključujući sudije, tužioce, advokate žrtve, branioce i psihologe/pedagoge) o zakonskim pravima ranjivih žrtava.

Dela zvaničnika UNMIK-a i opštinskih organa predstavljaju nedolično ometanje nezavisnosti sudstva

OEBS je zabrinut da dela zvaničnika UNMIK-a i pismo poslato od strane UNMIK-ovih i opštinskih nadležnih organa sudovima u ( ) u vezi objašnjenja ugovora ometa nezavisnost sudstva.

Pravo na nezavistan sud je važan deo prava na pravično suđenje kao što je priznato univerzalnim i regionalnim sporazumima i dokumentima¹², koji su direktno primenljivi na Kosovu.¹³ Tumačenjem Člana 6 Evropske Konvencije o Ljudskim Pravima (EKLJP), Evropski Sud za Ljudska Prava (ESLJP) naglasio je da nezavistan sud zahteva da svaki sudija mora biti oslobođen od spoljašnjih instrukcija.¹⁴ Na primer, kada izvršni organ daje obavezujuće tumačenje zakonodavstva, sud nije nezavistan.¹⁵

Štaviše, princip razdvajanja moći je osnovni element koncepta vladavine prava.¹⁶ U skladu sa tim principom, Ustavni Okvir za Privremenu Samoupravu na Kosovu predviđa da su sudovi i sudije “nezavisni i nepristrasni”.¹⁷

¹¹ Tri kategorije zločina pomenute u primerima spadaju pod domet Člana 82(1) br. 2 i br. 3 PZKPK

¹² Za međunarodne sporazume i dokumenta videti npr. Član 10, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (UDLJP), Rezolucija Generalne Skupštine UN-a 217A (III), 10. decembar 1948. godine ; Član 14(1) Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima (MSGPP), Rezolucija Generalne Skupštine UN-a 2200A (XXX), 16. decembar 1966. godine. Na regionalnom nivou, videti Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, 4. novembar 1950. godine.

¹³ Odeljak 1.3, Uredba UNMIK-a br. 1999/25 O zakonu koji se primenjuje na Kosovu, 12. decembar 1999. godine, dopunjen, i Odeljak 3.2, Uredba UNMIK-a br. 2001/9 O Ustavnom Okviru za Privremenu Samoupravu na Kosovu, 15. maj 2001. godine.

¹⁴ Videti Evropski Sud za Ljudska Prava (ESLJP), *Campbel and Hell v. the United Kingdom*, br. 7819/77; 7878/77, presuda, 28. jun 1984. godine, paragraf 77 – 82' ESLJP, *Sovtransvato Holding v. Ukraine*, br. 48553/99, presuda, 25. jul 2002. godine, paragraf 80.

¹⁵ Videti ESLJP, *Beaumontin v. France*, br. 15287/89, presuda, 24. novembar 1994. godine, paragraf 38.

¹⁶ Sva tri elementa vlasti (izvršni, zakonodavni, sudski) imaju odvojene i nezavisne moći i oblast odgovornosti. Za definiciju “vladavina prava” videti Izveštaj Generalnog Sekretara, *The rule of law and tansitional justice in conflict and post-conflict*

Uprkos ovim pravnim zahtevima, OEBS je zabrinut zbog skorašnjeg slučajeva mešanja ili nedoličnog uticanja na sudove na Kosovu od strane vansudskih učesnika¹⁸.

U najskorijem slučaju, nakon što je ( ) sud u ( ) potvrdio ugovor o imovinskoj transakciji između kosovskog ( ) i kosovskog Albanca u vezi kuće koja se nalazi u ( ). godine UNMIK-ov zvaničnik je posetio predsednike Opštinskog i Okružnog suda u ( ). Na osnovu informacija dostupnih OEBS-u, svrha sastanka je bila da se razmotri zakonitost prodaje kuća u ( ) koje su donatori su rekonstruisali na osnovu Tripartitnog ugovora između donatora, korisnika i opštine.¹⁹

Iako su Predsednici sudova prvobitno podržali mišljenje da Tripartitni ugovor neće sprečiti takve prodaje (iako nijedna strana nije pokrenula sudski postupak koji bi sudovima omogućio da protumače uslove ugovora), Predsednici sudova su pristali da obustave overavanje takvih prodaja. Predsednici sudova su predložili da UNMIK obezbedi pisani dokument koji konstatuje da su takve prodaje zabranjene ukoliko strane ne ispunjavaju određene uslove.

Nakon posete zvaničnika UNMIK-a 7-og maja 2007. godine, Predsednik Opštinskog suda je usmeno obavestio sudskog službenika zaduženog za overu ugovora o imovinskim transakcijama da ne overava nijedan ugovor koji se tiče imovina koje se nalaze u ( ).²⁰ Dana ( ) 2007. godine, UNMIK i opštinski zvaničnici poslali su pismo Predsednicima sudova koje objašnjava da jedna odredba Tripartitnog ugovora treba da se tumači kao zabrana prodaje kuća bez pristanka potpisnika ugovora, jer je korisnik trebalo da se vrati i živi u kući. U pismu piše:

’Član 7 stav 1 Ugovora predviđa da ’’potpisivanjem ovog ugovora, Korisnik ponovo potvrđuje svoju nameru da se vrati i/ili nastavi da živi u kući.’’ Prema tome, ugovor zabranjuje prodaju i otuđenje bilo koje od kuća bez znanja i pristanka ostalih potpisnika pre isteka roka određenog perioda naznačenog u ugovoru.’

OEBS je zabrinut da dela UNMIK-ovih i opštinskih zvaničnika – uprkos cilju ohrabriranja povratka nealbanskih zajednica – direktno ugrožava nezavisnost sudstva. Prema primenljivom zakonu na Kosovu, overa ugovora o imovinskoj transakciji je

---

situations, UN-Dok. S/1004/616, 23. avgust 2004. godine, paragraf 6. Opšti princip nezavisnosti sudstva je dodatno potvrđen od strane Generalne Skupštine UN-a, videti *Osnovni principi nezavisnosti sudstva*, usvojeni od strane Sedmog Kongresa UN-a o Prevenciji Zločina i Postupanje sa prekršiocima, održanog u Milanu od 26. avgusta do 6. septembra 1985. godine, potvrđeni Rezolucijama Generalne Skupštine 40/32 dana 29. novembra 1985. godine, i 40/146 dana 13. decembra 1985. godine.

¹⁷ Odeljci 9.4.3 i 9.4.6, Uredba UNMIK-a br. 2001/9.

¹⁸ OEBS je ranije izveštavao o brigama u vezi mešanja UNMIK-ovih zvaničnika u sudstvo i nedostatak sudske revizije dela izvršne grane. Videti sledeće izveštaje OEBS Misije na Kosovu, Odeljenje za ljudska prava, decentralizaciju i zajednice, Sekcija za nadgledanje pravnog sistema: Mesečni izveštaj, septembar 2006. godine; Pregled krivičnog pravnog sistema septembar 2001 – februar 2002. Teme: Nezavisnost sudstva, Pritvor i pitanja mentalnog zdravlja, strane 25-44, dostupne na

http://www.osce.org/documents/mik/2002/04/9665_en.pdf.

¹⁹ Prema informaciji dostupnoj OEBS-u, UNMIK je zabrinut da bi prodaje kuća u ( ) mogle da ugroze čitav projekat povraćaja u ( ). Za više informacija o ( ) projektu, videti <http://www.drc-kosovo.org/>. Za više informacija o imovinskim pravima i povratku, videti OEBS-ov izveštaj *Osam godina kasnije. Povratak manjina i obnavljanje domova i imovine na Kosovu*, dostupan na: http://www.osce.org/documents/mik/2007/07/25813_en.pdf.

²⁰ Dana 11. maja 2007. godine Glavni izvršni službenik (GIO) u ( ) izjavio je u televizijskom intervjuu da prodaja kuća u ( ) nije moguća. U isto vreme, ( ) sa Kosova koji je prodao svoju kuću u ( ) izjavio je da je otkupio istu kuću, pošto ga je GIO uspešno ubedio da ostane.

funkcija dodeljena sudovima.²¹ Prema tome, kosovski sudovi, ne UNMIK ili opštinski zvaničnici, imaju odgovornost i moć da tumače uslove ugovora ili zakonitost predložene overe ugovora.

UNMIK-ovi i opštinski zvaničnici uticali su na odluku suda da stopira overavanje imovinsko-pravnih transakcija. Poseta UNMIK-ovih zvaničnika predsednicima oba pomenuta suda i pismo koje im je poslato izvršilo je prekomeran uticaj na sudove. Ovaj uticaj je ojačan činjenicom da UNMIK ima moć da postavi ili smeni sa dužnosti sudije.²²

Kao posledica, dela UNMIK-ovih i opštinskih zvaničnika su neodgovarajuća i narušavaju principe razdvajanja moći i nezavisnost sudstva.

U svetlu toga, OEBS preporučuje da:

- Sudije strogo poštuju zakon, odupru se pritiscima, bilo verbalnim ili drugim načinima komunikacije, od strane vansudskih aktera na svom poslu, i prijave slučajeve mešanja Kosovskom Institutu za Pravosuđe.

---

²¹ Videti Član 10.1 Zakona o prenosu nepokretne imovine, Službeni list Socijalističke Republike Srbije, br. 15/74, 13. april 1974. godine, i br. 14/77, 9. april 1977. godine: " ugovor na osnovu kog pravo da se koristi nepokretna imovina , ili vlasništvo nad nepokretnom imovinom, je prebačeno mora biti sastavljen u pisanoj formi, i potpisi moraju biti overeni u sudu." Videti takode Član 1(1) i Član 192 Zakona o vanparničnom postupku (ZVP), Službeni list Socijalističke Autonomne Pokrajine Kosovo br. 42, 24. oktobar 1986. godine.

²² Uredba UNMIK-a br. 2005/52, O Osnivanju Kosovskog Pravosudnog Saveta, 20. decembar 2005. godine, odeljak 1(5).